

Varga Róbert*

MAGYAROKTATÁS A BORDEAUX-I EGYETEMEN – A FRANCIAORSZÁGI FELSŐOKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Abstract

The 1990s witnessed the emergence of graduate training in Hungarian at Bordeaux University. Since then, and especially with the introduction of the LMD system (BA-MA-PhD) and the elaboration of the CERCL for European languages, the framework for teaching „small languages“ has clearly changed. In Bordeaux, this change is most visible in the shift towards a CLUB/CLES certification system, a highly original practice in France. The objective of our study is to summarise the experiences of the initiative after five years in operation. Furthermore, we aim to outline the possible impacts of the latest private school teaching reforms in general and the internal reforms, particularly those concerning teaching and certifications in foreign languages, including Hungarian.

Kulcsszavak: *egyetemi magyarnyelv-oktatás, Bordeaux, CLUB-oklevél, nyelvvizsga, francia felsőoktatás, kevésbé ismert és oktatott nyelvek*

1. Bevezetés

Bordeaux-ban jelenleg a magyar nyelv egyetemi oktatása a többi magyar oktatóhellyel rendelkező franciaországi felsőoktatási intézményhez képest is egyedülálló intézményi keretek között zajlik. Ennek legfőbb oka a bolognai rendszerű képzés bevezetése a francia egyetemeken, illetve az ahhoz köthető stratégiai váltás a Bordeaux 3 Egyetemen 2010-ig létező Idegen Nyelvek és Alkalmazott Idegen Nyelvek Intézetén (UFR LE LEA) belül. Utóbbi az 1990-es évektől, Philippe Rouillé intézetvezető javaslatának köszönhetően karolta fel a közép- és kelet-európai nyelvek, többek között a magyar egyetemi szintű tanításának ügyét. 1988-ban került sor állandó vendégoktatói állás-hely kialakítására, melyre az államközi szerződés értelmében jelenleg is a Balassi Intézet küld lektort.

Az oktatóhely működésének kezdeti időszakában még magyar nyelv és civilizáció oktatása folyt a francia felsőoktatás hagyományosan differenciált rendszerében, a *DEUG* (első 2 év) és *licence* (3. év) szintekhez kapcsolódva. Ez a képzési struktúra nagyfokú

---

* Varga Róbert, PhD, jelenleg a Balassi Intézet vendégoktatója a Bordeaux-i Michel de Montaigne Egyetemen, Robert.Varga@u-bordeaux3.fr

átjárhatóságot és szabadságot biztosított a hallgató számára. A magyar felsőoktatással szemben tehát, ahol a bolognai folyamat legtöbbször a hagyományosan osztatlan képzés kettéválasztását jelentette, Franciaországban több képzési szint integrálása vált szükségessé, új BA-alapszakok létrehozásával és a korábbinál jóval kötöttebb képzési struktúrák kialakításával. Ez a magyar mint idegen nyelv/hungarológia oktatásának szempontjából is változásokat hozott, mind a szervezeti keretek, mind a kimenet, közvetve pedig a tananyag, a mérés és az értékelés szempontjából.

2. A magyaroktatás jelenlegi szervezeti sajátosságai

2003-tól, vagyis az új, BA-MA rendszerű képzési struktúra hivatalos életbe lépésével a magyar nyelv franciaországi oktatásának szervezeti keretei alapvetően megváltoztak: csak az INALCO-n és a Paris III Sorbonne Nouvelle-en folyó magyar nyelvi képzéseket tudták ebben a formában (egyetemi fő- vagy mellékszakként) akkreditálni. A BA-MA rendszerben nem akkreditált szakok nagy része az ún. DU (diplôme universitaire) rendszerű 3 éves képzések alatt folytatódhatott, így Lille-ben, Lyonban vagy Strasbourgban a magyarnyelv-oktatás is. E három egyetem és Bordeaux esetében tehát, bár a hallgatók számára minden esetben lehetőség nyílik egyetemi bizonyítvány megszerzésére, államilag elismert teljes magyar szak létezéséről nem beszélhetünk. Speciális keretben zajló lektorátusi nyelvoktatás folyik, adott esetben a nyelvi vagy civilizációs modul beépítésével a BA tantervbe¹, a nem szakos (legalábbis nem BA-MA rendszerű) nyelvoktatás kínálatának és kimeneteinek meghatározása pedig az adott egyetem kompetenciája.

A Michel de Montaigne Bordeaux 3 Egyetemen ezzel a lehetőséggel kívántak élni, amikor változatlan óraszám mellett egy alapjaiban új képzési formát hoztak létre. A 2000-es évek közepére Renée-Paule Debaisieux-Zemour vezetésével dolgozták ki a jelenleg is érvényes oklevélrendszert (CLUB)², melybe az önálló fősakkal többnyire nem rendelkező nyelveket, illetve a jelentős külső érdeklődésre számot tartó nyelveket integrálták. Ezek száma jelenleg 14: a magyaron kívül baszk, katalán, kínai, koreai, újhéber, japán, okcitán, lengyel, román, szerb-horvát, svéd, cseh, török nyelvből szerezhető CLUB-oklevél. Ezzel párhuzamosan jött létre az Egyéb Nyelvek Tanszéke (Département Langues Autres), amely a BA-MA szinten nem akkreditált, ún. „kis nyelvek” és a regionális nyelvek nagyrészt nyelvtanári vagy lektori státusban alkalmazott oktatóiból állt.

A 2009-ben megválasztott új egyetemi vezetés által meghirdetett belső szerkezeti reform megszüntette ezt a felállást. Az önálló, bár az oktatott diszciplínákat meglehetősen aránytalanul képviselő intézetek (általános és alkalmazott idegen nyelvi, nyelvtudományi, angol nyelvű kultúrák, hispanisztika) összevonásával létrejött az Idegen Nyelvek és Kultúrák Kara. Ezen belül a különböző tudományterületek differenciáltabb, tanszéki státuszt kaptak, a kisebb oktatói és hallgatói létszámmal működő nyelvek

¹ Az utóbbi években a Strasbourgi Egyetemen volt erre példa.

² A „Certificat de Langues de l’Université de Bordeaux” (magyarul: „A Bordeaux-i Egyetem nyelvi bizonyítványa”) elnevezés rövidítése.

nyelvrokonsági vagy földrajzi alapon történő összevonásával. Így például a koreai és a héber a Keleti Tanulmányok, a román, a baszk vagy az újjörög pedig az olaszt, spanyolt és portugált tömörítő Hispán és Mediterrán Tanulmányok Tanszékéhez került át. Hasonló logika alapján a magyar, egyetlen finnugor nyelvként, a közép-európai nyelvek többségét tömörítő Germán és Szláv Tanulmányok Tanszékéhez került. Ez pusztán adminisztratív jellegű kapcsolatot jelent, hiszen a svéddelel vagy a szerbvel ellentétben a magyar nem szerepel a tanszék által meghirdetett BA-MA képzési programokban (szlavisztika, germanisztika) mint kötelezően választható rokon nyelv. A magyart tanuló hallgatókról tehát elmondható, hogy kizárólag személyes motivációk miatt jelentkeznek a kurzusra. Talán épp emiatt is jelentős a „külsős” hallgatók aránya (az összlétszám nagyjából egyharmada), akik munka mellett, esti nyelvkurzusként iratkoznak be a magyar CLUB-képzésre.

3. Két egyetemi nyelvi képzési rendszer: a CLUB és a CLES

A nyelvi tanszékek mellett működő CLUB-rendszerű képzés célja kifejezetten a nyelvoktatás,³ háttérben pedig a egyrészt a KER megjelenése áll, másrészt az az úr, amit az államilag elismert nyelvvizsgarendszer hiánya okoz a franciaországi felsőoktatási intézmények képzési kínálatában. Az egyetem honlapján is megtalálható hivatalos leírás szerint⁴ a CLUB-képzésre jelentkezhet minden, a BA-MA vagy más egyetemi képzésben már részt vevő hallgató, illetve minden, érettségivel rendelkező „külsős” jelölt. Nyelvszakos hallgatók a saját szakjukhoz tartozó nyelvből CLUB-képzésre nem iratkozhatnak be. A leírás szövege szerint a képzés célja, hogy „*a diák elsajátítsa az adott nyelv használatát, és a KER által meghatározott nyelvi kompetenciákat szerezzen hallott és írott szöveg megértéséhez, illetve szóbeli és írott szöveg létrehozásához*”. A CLUB-képzés „*három szinten folyik: kezdő ('débütants', 1. szint), megerősítés ('consolidation', 2. szint), a nyelv könnyű (spontán) használata ('pratique aisée de la langue' 3. szint)*”. A leírás külön kiemeli, hogy „*a CLUB nem egyetemi diploma, hanem egy nyelvi bizonyítvány, ami nem ad közvetlen szakképesítést, viszont legtöbbször elvárják a munkáltatók, mivel egy idegen nyelv ismeretét hivatalosan tanúsítja*”.

A CLUB-bizonyítványra alapozott nyelvoktatási rendszer természetesen stratégiai szakmai döntés is volt, amennyiben a program szervesen kapcsolódott egy másik nyelvvizsgarendszer, a 2000-es évek elejétől fokozatosan kidolgozott CLES⁵ rendszeréhez. A két rendszer között azonban számos különbséget találunk. A legelső ezek közül, hogy a CLUB-bel ellentétben a CLES *államilag elismert* bizonyítvány. Ez azért is fontos, mert Franciaországban jelenleg nem létezik a magyar ITK vagy ECL vizsgákhoz hasonló, teljes állami nyelvvizsgarendszer (magyar mint idegen nyelvből ezért a Párizsi Magyar

³ Más egyetemekkel ellentétben a képzési terv sajnos nem is nyújt lehetőséget külön országismereti-civilizációs kurzusok megtartására.

⁴ http://www.u-bordeaux3.fr/fr/formations/offre_de_formation/certificats_de_langue_des_universites_de_bordeaux_club/langues_etrangeres_appliquees/club_hongrois.html

⁵ Certificat de Compétences en Langues de l'Enseignement Supérieur ('felsőoktatási nyelvi kompetencia-bizonyítvány').

Intézet szervez időnként B2 szintű kihelyezett ECL vizsgákat). A probléma áthidalására nem egy központi szerv vállalkozott, hanem önkéntesen társuló egyetemi konzorciumok⁶ részvételével oktatási programokat és vizsgahelyeket hoztak létre. A másik fontos különbséget a képzés szintjeinél találjuk: a CLES esetenként a B1-C1 szinten történő oktatást és vizsgáztatást is jelenti, a CLUB-képzés pedig csupán a kezdőtől a küszöbszintig (A0-B1) tart.

Ez azt is jelenti, hogy ideális esetben az adott nyelvből egy nem szakos hallgató egyetemi tanulmányai alatt nulláról kezdve 5 év alatt érheti el a C1 szintet, ami egyúttal a legtöbb mesterképzésnél kívánatos is. Fontos azonban kihangsúlyozni, hogy ez egy messze ideális állapot. Egyfelől a CLES-rendszerhez fűzött remények eddig csak részben teljesültek, mivel, egy állami nyelvvizsgarendszer-kezdemenyezésről lévén szó, az intézményi akkreditációk jóval hosszabb procedúrát igényelnek. Az intézmények (minimum négy részvétele szükséges) közötti egyeztetésekhez, a munkacsoportok felállításához, a referenciatesztek készítéséhez és a vizsgáztatáshoz pedig pluszmunkát és kiegészítő forrásokat is elvárnak a részt vevő egyetemektől. Leginkább ennek tudható be, hogy a folyamat az utóbbi években megrekedni látszik: jelenleg csupán olasz, spanyol, angol, portugál, német, arab, orosz, lengyel, újjörög nyelvből tehető CLES-vizsga is. Ezzel szemben a CLUB kínálatában olyan nyelvek szerepelnek, amelynek jelenleg még nincs CLES-kimenete. A két szint teljes harmonizálására egyelőre még konkrét tervek sincsenek, hiszen a rendszer jövője nagymértékben függ az egyes egyetemek hozzáállásától.

Hasonlóképpen az sem tisztázott, hogy – annak ellenére, hogy, szerencsés módon, rendelkezni a konzorciumhoz szükséges számú franciaországi oktatóhellyel – országos szinten támogatnák-e például magyar nyelvből hasonló szintű képzés és vizsgák létrehozását. Tudván, hogy legjobb esetben is évi 2-3 hallgatóról volna szó, ennek esélye csekély, hiánya viszont azt eredményezi, hogy B1-nél magasabb szintű képzésben gyakorlatilag csak a párizsi hallgatók részesülhetnek; a többieknek marad az egyéni felkészülés vagy a magyarországi nyelvi képzések, ösztöndíjak. Tovább szűkíti a számba vehető érdeklődők körét, hogy a minisztériumi akkreditáció értelmében CLES keretében egyelőre csak egyetemi alap-, mester- vagy doktori képzésre beiratkozott hallgatók tanulhatnak, külső hallgatók nem.

A rendszer másik jelentős problémája az elvárt kimeneti szint összehangolása a képzésre fordítandó kötelező óraszámokkal. A CLUB-szinten központilag engedélyezett órakeret megegyezik a többi egyetem DU-képzésein találhatóakkal: 1x3 óra az első, 1x2 óra a második és harmadik évfolyamon. Ez szemeszterenként átlagosan 12 aktív héttel számolva a három év alatt 200 óránál is kevesebb (egész pontosan 168), ami alatt a hallgatót KER B1-szintre kell eljuttatni, évente egy-egy szintet feljebb lépve. Mivel egy meglehetősen heterogén nyelvi kínálatot kell egységes rendszerbe tömöríteni, ez az elvárás nem mindig teljesül. Egyrészt viszonylag nagy különbséget találunk rokon (pl. német szakosok svéd, orosz szakosok lengyel nyelvi képzése) és nem rokon nyelvek

⁶ Jelenleg az alábbi CLES-konzorciumok léteznek: Lille, Rennes, Párizs, Lyon, Strasbourg, Marseille, Nancy, Grenoble, melyekhez országos szinten több vizsgaközpont tartozik, köztük Bordeaux.

oktatásának hatékonysága között, másrészt a szakmai egyeztetéseken, oktatói fórumokon rendszeresen elhangzik, hogy szinte megoldhatatlan problémát jelent a nem latin ábécével rendelkező, elsősorban keleti nyelvek elsajátítása, ami az előírt óraszám alatt B1-szinten lehetetlen. Utóbbi nyelveknél ráadásul a KER sem áll rendelkezésre hivatkozási anyagként.

Nagyjából hasonló a helyzet a magyarral is: a magyar KER-küszöbszint leírása szerint nem célnyelvi környezetben ennél jóval több tanítási óra szükséges hasonló szint eléréséhez (Aradi–Erdős–Sturcz 2000: 2–3). A haladás sebességének növelése, különösen heti egy alkalom esetén önmagában nem vezethet célra, óraszámnövelésre hivatalosan lehetőség nincs. Az egyik kézenfekvő megoldás a MÖB által felajánlott 2–4 hetes nyári egyetemeken történő részvétel, ahol a hallgató már két hét alatt az éves otthoni óramennyiségnek megfelelő képzésben részesül. Bordeaux-ban erre az évre sikerült elérni, hogy azok a motiváltabb hallgatók, akik biztosan szeretnék a következő évben is folytatni a magyartanulást, szinte kivétel nélkül ezt a lehetőséget választják.

4. Néhány szó a tananyagról

Bár a jelen tanulmány célja nem elsősorban a tananyag és a tanítási órák menetének részletes ismertetése, mégis fontos látni, hogyan sikerül ezeket összeegyeztetni a Bordeaux-i Egyetemen a CLUB-képzésben kitűzött célokkal. A képzés KER-alapú követelményrendszere alapvetően meghatározza a tananyag kidolgozásának irányvonalait, illetve a mérés és az értékelés főbb szempontjait, ugyanakkor segítséget is nyújt tartalmi kérdésekben. A nyelvtanárok és lektorok magának a tananyagnak az összeállításában szabadságot élveznek, a számukra eljuttatott irányadó dokumentumban szereplő instrukciók pedig gyakorlatilag szó szerint megegyeznek a közös európai referenciakeret francia nyelvű változatában foglaltakkal (Conseil de l'Europe 2001: 26). Közös követelmény, hogy a tanítási órákon a cél egy kommunikáció-központú, írott és szóbeli szövegek értésére és létrehozására felkészítő nyelvtanítás legyen. Megszorítások és ajánlott tankönyvcsomagok elsősorban azoknál a nyelveknél szerepelnek, ahol több csoport (esetleg több tanárral) tanul ugyanazon a szinten.

A Balassi Intézet által éves rendszerességgel elvégzett hallgatói elégedettségi felmérés alapján is megerősíthető, hogy nincs egyetlen jó tankönyv, így a helyi igényeknek megfelelően több forrásból is dolgozunk. (A franciaországi vendégoktató kollégákkal folyó rendszeres egyeztetésekből kiderült, hogy ugyanez a helyzet a Sorbonne-on is, ahol a kollégák a kezdő csoportok számára szintén saját tananyagot állítanak össze.) Nem elhanyagolható gyakorlati szempont a nem megfelelő számban rendelkezésre álló tankönyvek és munkafüzetek sokszorosításának kérdése sem, ami Franciaországban szerzői jogi problémákat vet fel.

Bordeaux-ban a felhasznált tananyag alapja az első két évben a Pécsi Tudományegyetemen tanuló Erasmus-hallgatók oktatására kifejlesztett, A1–A2-szintre felkészítő, jelenleg is átdolgozás alatt álló *Tette kész* című tankönyv és munkafüzet. Ez az oktatáscsomag teljesen a KER (és a CLUB) által előírt igényekhez igazodik azáltal, hogy arányában kevesebb explicit grammatikát tartalmaz, és erőteljesen a mindennapi nyelvhasz-

nálathoz szükséges kommunikációs kompetencia megszerzésére fókuszál. Ezen felül a tankönyvben jelentős az autentikus dokumentumok száma, ezeket azonban már kezdő szinten rendre kiegészítjük és aktualizáljuk: friss bolti szórólapok, határidőnapló, térképek, hirdetések, étlapok, programfüzetek, versek, újságcikkek kerülnek rendszeresen elő a tanórákon. Utóbbi azért is fontos, mert a bordeaux-i nyelvtanárok számára összeállított brosúra, amely – főleg az A1- és A2-szinten – a KER előírásai nyomán konkrétan is megjeleníti azokat a szövegtípusokat, melyekkel a tanulónak a szövegértésre és szövegalkotásra irányuló feladatok során szembesülnie kell. Ilyenek a plakát, katalógus, hirdetés, egyszerű kérdőív, képeslap, rövid újságcikk, hagyományos vagy elektronikus levél stb.

A *Tette készhez*, néhány „háziilag” felvett részt leszámítva, sajnos nincs hivatalos hanganyag, ezért a Durst Péter-féle *Lépésenként magyarul* első két könyvéből, illetve a *Halló, itt Magyarország* című tankönyvekből főleg hallott szövegekhez kapcsolódó feladatokat veszünk át. Az olvasott szöveg értésére és a szókinccsfeljesztésre irányuló feladatok közül a 3. szinten előszeretettel használjuk Kiss Gabriella és Molnár Ilona *Jó szórakozást magyarul!* című munkájának a Balassi Intézet jóvoltából rendelkezésre álló példányait. Elsősorban infrastrukturális okok miatt, de szintén a harmadik szinten használtunk videókat, így a *Lépésenként magyarul* oktatócsomagéit vagy a *Magyar népmesék*-sorozat rajzfilmjeit. Fontos elem, hogy a felsorolt oktatási segédanyagok közül gyakorlatilag egy sem tartalmaz közvetítő nyelvet, amit a francia nyelvtanulók hagyományosan nehezen tudnak megemésztetni, csakúgy, mint azt, hogy a tanórákon a tanár nem fordítja le folyamatosan az anyagot. Fordítás – a nyelvszakokon megszokott helyi gyakorlattal szemben – természetesen a CLUB egynyelvű vizsgafeladatai között nem is szerepel.

5. A mérés és értékelés jelenlegi rendszere

A CLUB-rendszer mérési és értékelési szempontjai – legalábbis magyar nyelvből – viszonylag pontosan kidolgozottak. Az előírások szerint az első két évfolyam végén a megszerzett kompetenciákat szintvizsgálással mérjük (szóbeli vizsga nincs), míg a harmadik szint végén egy ugyanilyen típusú írásbeli feladatsor kerül megoldásra, amely szóbeli vizsgarésszel egészül ki. Az osztályozás százalékos rendszerben történik, az eredményt az itteni 20-as skálára konvertálják. A végbizonyítvány 50% feletti eredménynél adható ki. A szakos képzésektől eltérően a CLUB-vizsgáktól való távolmaradás nem von maga után automatikusan évisméltést, és félévkor sincs záró teszt. Ezzel szemben a magyar szakos hallgatók az órán 3-4 hetente szintézis jelleggel egy rövidebb (kb. fél-órás), egyedül megoldandó feladatsort kapnak, melynek célja elsősorban a nyelvtani ismeretek és a szókinccs tesztelése, illetve a hallgatók egyéni haladásának és esetleges nehézségeinek ellenőrzése.

A feladatsorokat mindhárom évfolyam számára a nyelv oktatásáért felelős oktató (jelen esetben a magyar lektor) állítja össze, a szintek megfeleltethetősége is az ő felelőssége. A feladatsor (bővebben lásd *Függelék*) a magyar nyelvi vizsgán minden év végén három hasonló részből áll:

- hallott szöveg értése 10 pont (20 perc, a tesztlapon elérhető összpontszám 20%-a). A kb. 2 perces szöveget összesen háromszor hallgatjuk meg, és hozzá kapcsolódó egyszerű feleletválasztós tesztet kell megoldani;
- olvasott szöveg értése (30 perc, a tesztlapon elérhető összpontszám 30%-a). Szinttől függően kb. 100–200 szóból álló autentikus szöveg (hirdetés, újságcikk), melyhez igaz/hamis állítások kiszűrése, hiányzó szavak beírása a megfelelő helyre, vagy egyszerű feleletválasztás társulhat feladatként;
- összefüggő írott szöveg létrehozása (szinttől függően változó terjedelemben 30–45 perc alatt, a tesztlapon elérhető összpontszám 50%-a). Ez legtöbbször levél, adott témához kapcsolódó vélemény kifejtése vagy egy cselekménysor elmondására irányuló fogalmazás.

A CLUB-szintvizsga egy nagyjából 15 perces szóbeli résszel zárul, mely során 2 darab, egyenként 2 perces összefüggő szöveg létrehozását várjuk el. Megbízatom első évében konkrét tételcímeteket (témákat, szituációkat) szerepeltettem, később pedig ezeket részben képekkel kombináltam (a jelölt egy-egy témához kapcsolódó 5 kép közül húzhat). Ez a megoldás, bár a CLUB követelményrendszere szerint az interakciós képességet ezen a szinten hivatalosan nem mérjük, akaratlanul is magával vonja egy beszéd-szituáció kialakítását a vizsgázóval. A szintvizsga teljes időtartama így nagyjából két óra. A korábbiakban már felvetett dilemma, miszerint a CLUB nyelvi képzés hat feléve elegendő felkészülést biztosít-e a jelenlegi óraszámok mellett, fokozottan érvényes a magyar szintvizsgára is. A tapasztalat ugyanis az, hogy, hasonlóan a többi nyelvhez, a magyart tanulók jó része nem szerez bizonyítványt. Ennek egyik oka az, hogy az első évre beiratkozottaknak jó, ha egynegyede folytatja a képzést a harmadik évig: a hallgatóknak nem teljesülnek az órával kapcsolatos várakozásai, az időpontok összeegyeztethetetlenek más egyetemi óráival, idővel más egyetemen folytatja a tanulmányait, stb. Ez azonban általános tendencia a francia állami egyetemi rendszerben, ahol az alapképzések nagy részénél még mindig korlátlan számban lehet külön költségtérítés megfizetése nélkül kiiratkozni-beiratkozni.⁷ A vizsgáról való távolmaradás másik oka az, hogy a hallgatók egy része rendszeresen és aktívan részt vesz az órákon, de személyes okokból nem tartja fontosnak a bizonyítvány megszerzését; ez elsősorban a munka mellett tanulóokra jellemző. A sikeresen letett szintvizsgák száma tehát nem mindig tükrözi hűen a tényleges hallgatói létszámot, és az egyetemi nyelvoktatás terén tett eddigi intézkedések továbbra sem szankcionálják a vizsga elmaradását.

---

⁷ Összehasonlításképpen: a BA-alapképzésen a tavalyi intézményi adatok alapján az elsőéves angol, illetve spanyol szakos hallgatók több mint fele „eltűnt” a második év elejére.

6. Kitekintés: a 2010-es évek nagy intézményi reformjai és azok várható hatásai

A fenti problémát alapvetően más dimenzióba helyezheti a jövő tanévtől megvalósuló egyik újabb belső intézményi reform, amely a kötelezően vagy szabadon választható idegen nyelvi kurzus teljesítésének feltételeit hivatott szabályozni. Az új intézményi akkreditációs dokumentum Bordeaux-ban is előírja a kötelező nyelvkurzuson való részvételt, azonban egy olyan kormányzati intézkedés, amely idővel valamennyi egyetemi oklevél kiadását hivatalosan is kötelező nyelvvizsgálóhoz kötné, bizonyosan heves társadalmi ellenállásba ütközne. Ugyanakkor például bizonyos mesterképzéseknél, ahol erős a túljelentkezés, a jelenlegi helyzetben szelekciót jelenthet a nyelvtudás.

Elvileg az is befolyásolhatja az év végi vizsgákon megjelenők arányát, hogy a kötelezően megszerzendő osztályzat valamilyen arányban beleszámít majd a tanulmányi átlagba. Ez azonban csak a Bordeaux 3 Egyetemen tanulókra terjedhet ki, a más karokról és a „kívülről” érkezőkre nem, és magyar nyelvből magának a hallgatói létszámnak a számottevő emelkedése nem várható pusztán ettől a rendelkezéstől. A CLES-rendszerben (B2- és C szinten) a magyar nyelv egyelőre nem kerül elő, így gyakorlatilag csak második idegen nyelvként lehet számításba venni, ahol a némettel, olasszal, portugállal, oroszsal stb. kell konkurálnia, mivel a hivatalos intézményi politika az angol és spanyol első idegen nyelvként oktatását gyakorlatilag kész tényként könyveli el.

Ebben a kontextusban fontos kérdés lehet, hogy a kényszerűség valódi motivációt jelent-e a magyar nyelv iránt? Félő ugyanis, hogy hasonló helyzet adódhat elő, mint a jelenleg a francia mint idegen nyelv szakos hallgatóknál, akik a magyart egy félévig jelenleg is kötelezően választhatják a „Bevezetés egy nem indoeurópai nyelv elsajátításába” nevű tanegység keretében, de később nem folytatják. A rendszer ezen kívül elméletileg azt is megengedi, hogy egy hallgató a minél jobb osztályzat elérése érdekében egy korábban már tanult nyelvet elevenítsen fel, akár tudatosan alacsonyabb szintre beiratkozva, ami gyengítheti a magyaroktatás pozícióját.

Ezzel szemben pozitív hatása lehet annak a kezdeményezésnek, melynek értelmében az egyetemen lehetővé válna az A1-A2 szintű hivatalos tanúsítvány kiadása is. Ilyen bizonyítványra, főleg a kis nyelvekből, joggal tartanak igényt azok a hallgatók, akiknek külföldi tanulmányokhoz vagy munkavállaláshoz (pl. lektori állás) előny lehet bizonyos szintű nyelvismeret igazolása. Sajnos ez a probléma jelenleg a döntéshozók látókörén kívül esik, ami nehezen fogadható el annak tükrében, hogy az első két évfolyamon már létező szintteszt – alkalmasint egy szóbeli résszel kiegészülve – teljesen alkalmas lenne a kompetencia mérésére, tehát csupán hivatalos keretet kellene adni ugyanennek a vizsgának.

Bizonyára nem könnyíti meg az ilyen és hasonló stratégiai döntéseket, hogy a jövőben ezeknek több intézmény egyetértésén kell alapulnia, hiszen a felsőoktatási reform értelmében legkésőbb 2013-tól meg kell kezdenie működését az egységes felsőoktatási pólusnak. Ez a gyakorlatban a Magyarországon már ismert szervezeti integrációt jelenti, az egyetemi nyelvoktatás terén pedig az eddig külön-külön megfogalmazott intézményi stratégiák összehangolását. Kétségtelen, hogy az idegen nyelvek oktatása

kapcsán a legélesebb viták elsősorban a körül bontakoztak ki, hogy a leendő tagintézmények megtartsák-e saját lektorátusaikat, vagy valamilyen formában integrálják őket. Utóbbi ellen főleg a logisztikai okok (az oktatási épületek távolsága, órarendi kényszer, stb.) szólnak, ugyanakkor az integráció garanciát jelent arra, hogy a bordeaux-i egyetemeken tanított mintegy húsz idegen nyelv mindegyike, a „kis nyelveket” is beleértve, még könnyebben elérhető legyen valamennyi hallgató számára. Ez a korábbiakban messze nem volt ilyen egyértelmű, jóllehet a Bordeaux 3 Egyetem fokozatosan igyekezett kiterjeszteni idegen nyelvi képzéseit a más karokról érkezők számára.

A helyzetet kétségtelenül befolyásolhatja az a területi önkormányzatokkal és az állammal kötött fejlesztési együttműködés, amelyhez a MILC (Nemzetközi Nyelvek és Kultúrák Háza) projekt is köthető. Ez a legújabb hírek szerint 2014-re felépülő létesítmény elvileg a Bordeaux-ban oktatott nyelvek és kultúrák sokféleségét hivatott reprezentálni, másrészt a nyelvvoktatás feltételeit igyekszik javítani korszerűen felszerelt termekkel, illetve audiovizuális és interaktív eszközök beszerzésével. Mindezek ellenére nehezen lehet arról szó, hogy az intézmény – méreteinél fogva – teljes egészében folyamatosan biztosítsa mintegy 70 ezer hallgató idegen nyelvi képzését. Ugyanígy rendezésre vár a nyelvi tanszékek és a lektorátusok viszonya az újonnan létrehozandó nyelvi központtal, és sem tisztázott még teljesen, hogy az új projekt keretében elsősorban az amúgy is keresettebb nyelvek oktatása valósulna-e meg még jobb keretek között, vagy, éppen a sokszínűség jegyében, a ritkább nyelvek is hasonlóan nagy publicitást kapnának-e. Bizonyára még nagyobb figyelem irányul majd az egyetemen már amúgy is népszerű három ázsiai nyelv (kínai, japán, koreai) oktatására is, mégpedig a délnyugat-franciaországi régió keleti gazdasági kapcsolatainak élénkülése miatt.

Mindezek tükrében a Bordeaux 3 Egyetemen oktatott „kis nyelvek”, és ezek közül természetesen a magyar jövőbeni oktatását is alapvetően meghatározza majd az, hogy a felsőoktatási reformoktól remélt változások valódi újjászerveződést vonnak-e maguk után, vagy pusztán egyfajta modus vivendi kialakítását a régi struktúrák között egy monumentális vállalkozás árnyékában. Talán az sem érdektelen, mi lesz a jövőben átmenthető a jelenlegi idegen nyelvi képzési formákból (elsősorban az államilag nem elismert CLUB-ből), hiszen a rendszer ilyen irányú felülvizsgálata egy adott nyelvhez kapcsolódó oktatóhely létét fenyegetheti. Kétségtelen, hogy még a bordeaux-ihoz hasonló hagyományokkal rendelkező tudományegyetemek is, pusztán piaci szempontok alapján, könnyen szembe mehetnek egyik legfőbb eredeti küldetésükkel, azaz az oktatott diszciplínák, nyelvek és kultúrák sokszínűségének igényével. Az is bizonyos ugyanakkor, hogy a nagy szakoknál már idéntől alkalmazott költségvetési racionalizálási kísérletek – oktatói létszámcsökkentés, szerződések határozott idejűre módosítása, elnéptelenedő szakok és szakirányok két évente történő indítása – az amúgy is takarékosan működő „kis nyelvek” esetében nem jelent valódi megoldást.

A francia felsőoktatásban közelmúltban érvénybe lépett intézményi autonómia mindenesetre megkönnyíti a képzési szerkezet és a személyi állomány átalakítását, így például az egyetemi rangsorban előkelő helyen szereplő Poitiers-i Egyetemen bizonyos nyelvi képzések is a szerkezeti reform áldozatául estek. Biztató jel lehet azonban, hogy a jelenleg nem BA-MA rendszerű magyar oktatóhellyel rendelkező egyetemek közül

Strasbourgban az egyetemi integráció már megvalósult, Lille, Lyon és Bordeaux pedig kiemelt egyetemi központ kialakítására kapott jogot és forrásokat is. Ennek következtében pedig, főleg a kisebb hallgatói létszámmal folyó idegen nyelvek oktatása terén, nem kényszerülnek tevékenységüket és gazdasági érdekeiket a régió más egyetemi városaival összehangolni.

7. Összefoglalás

A 2010-es évekre Bordeaux-ban kialakult helyzet jól szemlélteti azokat a kihívásokat, melyekkel a magyar nyelv és civilizáció franciaországi oktatásának a jövőben folyamatosan szembe kell néznie. Ezek közül talán az egyik legfontosabb, hogy az előző és a jelenlegi évtized országos és belső intézményi reformjai általában milyen szerepet szánnak az idegen nyelvek tanításának a felsőoktatásban. A kialakult helyzetben valamelyest gyengül az önálló tanszékek és a bolognai rendszerű fő- vagy mellékszakkal már nem rendelkező oktatóhelyek súlya, másfelől viszont a nyelvoktatás és a kimeneti oldal új koncepcióinak (Bordeaux-ban a CLUB, országos szinten pedig a CLES bizonyítványok) megjelenésével újabb perspektívák nyílhatnak a kisebb tanulókörzönséget vonzó nyelvek, így a magyar számára is.

Elsősorban az egyetemi integráció és a „külsős” hallgatók arányának emelkedése miatt a korábban inkább bölcsészhallgatókból álló közönség összetétele is változik. Ugyanakkor a felsőoktatásban egyre erőteljesebben megjelenő piaci szemlélet magának a képzés kimenetének a meghatározására is hatással van. S bár ezeknél a képzési formáknál mind szervezeti, mind tartalmi elemekben továbbra is tetten érhető a francia felsőoktatási rendszer hagyományainak és a KER-alapú megközelítésnek nem mindig harmonikus viszonya, az elmúlt öt év történései számos hasznos tapasztalattal is szolgáltak, amit a tananyag tervezésekor és az oktatási segédanyagok megválasztásakor messzemenően érdemes figyelembe venni.

Irodalom

- Aradi András–Erdős József–Sturcz Zoltán 2000. *Küszöbszint. Magyar mint idegen nyelv*. Budapest: Műegyetemi Távoktatási Központ.
- Conseil de l'Europe 2001. *Un cadre européen commun de référence pour les langues*. Paris: Didier.

Függelék

Mintateszt CLUB záróvizsgára (3. évfolyam)

1. Olvasott szöveg

Vajon ki kezeli a családi kasszát? A férj vagy a feleség? Erre próbáltunk választ kapni rögtönzött felmérésünk során. A válaszadók kilencven százalékának családjában ugyanaz a helyzet: a hölgyek a pénzügyminiszterek.

– Harminc éve élünk együtt a nejemmel, de a banki ügyeket mindig ő intézte. Az érdekesség az, hogy az adóbevallást viszont mindig én készítettem el – mondta a mezőtúri Nagy János. A hatvanas évei közepén járó úr hozzátette, ma már nejével együtt vállalkozók, a vállalkozások számláit pedig ő kezeli. A közös bankszámlájuk és a banki ügyek azonban továbbra is a felesége kompetenciája. A tranzakciókról is minden esetben a feleség kap SMS-t a .....(1)

A szolnoki Bartha Gyuláéknál minden pénzzel kapcsolatos ügyet a feleség végez. Még ..... (2) is készített, melyben a havi pénzmozgásokat vezeti. .... (3) minden bevételt és azt is precízen vezeti, hogy mire mennyit költöttek. Ennél a családnál is közös a bankszámla és Bartha Gyula nejének telefonjára érkezik üzenet, ha változás történik a számlán lévő összeg nagyságában.

Van olyan család, ahol a számlák befizetése után fennmaradó összegről a gyerekek döntenek. Ugyanis mindig történik valami, ami miatt ..... (4) van szükségük.

– A párommal külön ..... (5) van és megegyeztünk arról, hogy melyikünk melyik számlát fizeti be. A gyerekeink a bankosok, mert a plusz pénzünkkel ők rendelkeznek – osztotta meg lapunkkal a pénzkezelési szokásait Magyar Gergely.

(forrás: www.szoljon.hu)

a) Írja be a szavakat a helyükre! (10 pont)

- A. felír
- B. bankszámlánk
- C. táblázatot
- D. pénzre
- E. mobiltelefonjára

b) Igaz vagy hamis? (5 pont)

1. A magyar családokban általában a hölgyek a „pénzügyminiszterek”.
2. A gyerekek nem szólhatnak bele, mire adnak pénzt a szülők.
3. A férj telefonon ellenőrzi, mennyi pénzt költ a feleség.
4. Magyar Gergelyéknél a férj fizeti a számlát.

2. Fogalmazás

Mit csináltál 20 éves korodban? Hol éltél? Milyen voltál? Mivel foglalkoztál? Írd le kb. 120 szóban!

3. Hallott szöveg (átirat)

Széchenyi István Bécsben született, 1791. szeptember 21-én és Döblingben halt meg, 1860. április 8-án. Magyar arisztokrata politikus, író és közgazdász volt, 1848-ban a demokratikus magyar kormány közlekedési minisztere. A modern, új Magyarország egyik legfontosabb alakja, aki több reformot is elindított a magyar gazdaságban, a közlekedésben, a külpolitikában és a sportban. Apja Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítója volt. Széchenyi István fiatal korától katona volt, 1808-tól Napóleon ellen harcolt. A katonaság mellett irodalommal is foglalkozott és sokat utazott. 1815 szeptemberében Franciaországba ment, majd onnan Angliába hajózott. Ezt a két nyugati országot tartotta modellnek Magyarország számára. Később egy újabb olaszországi útra indult 1817 májusában, de járt Görögországban is. Erdélyben is több utazást tett, ahol megismerkedett a fiatal magyar politikusi generációval. Széchenyi az 1830-as évektől lett aktív politikus. Láta, hogy mekkora különbség van Nyugat-Európa és Magyarország között, ezért megpróbált minden hasznos dolgot átvenni onnan, és könyveket is írt erről. Az ő nevéhez fűződik a dunai gőzhajózás vagy a Magyar Tudományos Akadémia alapítása. Az ő ötletei alapján készült el az első magyar vasútvonal Pest és Vác között, ami 1846-ban nyílt meg, és a budapesti Lánchíd, amely 1847-ben épült. A tervekhez gyakran sok pénzt is felajánlott. Ezért is nevezték el később a „legnagyobb magyarnak”. Az 1848-as forradalom alatt miniszter volt. 1849 után súlyos depresszió gyötörte. Az ausztriai Döblingben, egy pszichiátriai klinikán halt meg 1860. április 8-án. Hivatalosan a halál oka öngyilkosság volt, de sokan azt gondolják, hogy nem öngyilkos lett, hanem megölték. Emlékét utcák, terek, iskolák őrzik szinte mindenhol Magyarországon.

Mi a helyes válasz?

1. Széchenyi István soha nem járt

- Amerikában
- Nyugat-Európában
- Görögországban
- Erdélyben

2. Széchenyi István ötlete alapján épült

- A Nemzeti Múzeum
- A budai vár
- A Pest–Vác vasútvonal
- A Margit híd

3. Széchenyi István fiatal korában ..... volt

- miniszter
- katona
- politikus
- bankár

4. Széchenyit a magyarok így hívták:

- „az író katona”
- „a legnagyobb magyar”
- „az aktív politikus”
- „az európai utazó”

5. Széchenyi nem indított el fontos reformokat:

- A sportban
- A gazdaságban
- A közlekedésben
- A zenében